

2016-09-30

Till
Stockholms läns landsting
Tillväxt- och regionplaneförvaltningen

Yttrande över samrådsförslag till RUFSS 2050 (Diarienumr 2016-0047)

Inledning

Omfattande markanspråk för bostäder, andra anläggningar och infrastruktur följer av den väntade mycket stora befolkningstillväxten. Detta ställer krav på en regional utvecklingsplan, som ger kommunerna ett gemensamt planeringsunderlag och samtidigt sänder en kraftfull signal inför den egna kommunala planeringen. Fokus på hållbar utveckling är nödvändigt för en sådan plan. När det gäller RUFSS 2050 är det hög tid att behandla den ekologiska hållbarheten som en förutsättning för såväl ekonomisk som social hållbarhet på sikt.

I samrådsförslaget framhålls bland annat: ”God tillgång till grönområden och vattenmiljöer bidrar till invånarnas och besökares upplevelser, hälsa och välbefinnande. För regionen finns stora ekonomiska värden i att upprätthålla både de stora naturmiljöerna och utveckla de tätortsnära i form av stadens parker och vattenstråk”. Vi välkomnar detta allmänna ställningstagande och önskar att det mera konkret genomsyrar det kommande utställningsförslaget.

I vårt yttrande tar vi detta som utgångspunkt och lägger tyngdpunkten på sådant som direkt och indirekt rör grönstrukturen och den ekologiska hållbarheten. Vi disponerar våra synpunkter efter några av de frågor som ställs i remissen.

Bidrar målen till att regionen får ett tydligt fokus i arbetet framåt?

Målen är i samrådsförslaget formulerade på en så allmän nivå att det är svårt att inte instämma. RUFSS 2050 behandlar inte bara hur regionen rumsligt ska utvecklas, utan behandlar till stor del också den ekonomiska och sociala framtida utvecklingen. Ofta är de angivna sociala målen dock inte specifika för regionen, utan lika giltiga för hela landet. Även om målen är angelägna kan man ifrågasätta om de hör hemma i en regional plan annat än som en allmän bakgrund eller ambition, till exempel lika lön för samma arbete etc. Frågan är hur uppfyllnadsgraden för många av målen kan påverkas genom planering och åtgärder på det regionala planet. Ambitionen är god men kräver betydande ekonomiska satsningar eller nya lagar som ligger utanför den regionala planeringen.

Ledstjärnan för RUFSS 2050 är i stort sett ”Europas attraktivaste storstadsregion”. Frågan är till vilket pris ska utvecklingen gå åt det hållet? Istället borde parollen vara ”En hållbar region som ställer om för en fossilbränslefri framtid”. Det finns konflikter mellan det målet och att vara en attraktiv region i RUFSS-ens bemärkelse. De målkonflikterna och de avvägningar som har gjorts och måste göras behöver lyftas fram tydligare i utställningsförslaget för att ge ett tydligt fokus i arbetet framåt.

Anger målen rätt ambitionsnivå?

De övergripande målen ger inte ett tillräckligt tydligt fokus i arbetet framåt och de prioriterade åtgärderna verkar inte vara analyserade med avseende på genomförbarhet och konsekvenser. Det är därmed svårt att svara på om delmålen anger rätt ambitionsnivå. Med utgångspunkt i föreningens fokus på ekologisk hållbarhet vill vi i stället lägga till ett delmål med bäring på just den ekologiska hållbarheten.

Befolkningen i regionen antas växa med runt femtio procent på bara 34 år. Det är en enormt stor och snabb ökning. Trycket på och behovet av tillgång till områden med goda naturvärden kommer att växa i samma höga grad. I utställningsförslaget bör därför ett delmål ställas upp om att *öka arealen skyddad natur i proportion till den väntade befolkningstillväxten*. Det bör i första hand ske i form av naturreservat som är den tydligaste och mest kraftfulla formen av skydd av marken mot exploatering. I andra hand kan andra skyddsformer tillgripas. Regionens stränder är en särskild naturkvalitet och del i regionens attraktivitet och behöver större uppmärksamhet i sammanhanget, på både regional och kommunal nivå, för att syftet med strandskyddet ska kunna uppfyllas.

De gröna kilarna och de utpekade värdekärnorna är självfallet av största betydelse när det gäller skyddsvärda områden, särskilt gäller det områden med skog. I detta delmål bör därför ingå att bevara i första hand orörda barrskogsmiljöer av hög ålder och att skapa eller bibehålla spridningskorridorer mellan större sammanhängande områden. Hälsoperspektivet bör för övrigt lyftas mer i RUFSS 2050. Det är viktigt för folkhälsan att fler kommer ut i naturen och att fler människor rör på sig. Också ur det perspektivet är det viktigt att det bevaras större områden som de gröna kilarna och naturreservat, och att det finns natur nära, som är tillgänglig för människor i olika åldrar.

Biologisk mångfald och artrikedom är en förutsättning och själva grunden till merparten ekosystemtjänster. I detta delmål bör därför också ingå att bibehålla och skapa förutsättningar för artrikedom i den gröna kilarna.

Är det rätt åtgärder som beskrivs?

Även denna fråga är svår att besvara, då någon närmare analys av genomförbarheten och konsekvenserna inte tycks ha gjorts. En effektiv mellankommunal samverkan för att stärka de gröna kilarna och deras bidrag till regionens ekosystemtjänster är, som framhållits i samrådsförslaget, hursomhelst ett av de avgörande medlen att nå många av målen i RUFSS 2050.

Från föreningens perspektiv vill vi lägga till och betona några åtgärder, som vi anser bör prioriteras för att nå målen och som bör konkretiseras och specificeras till utställningsförslaget.

Det behövs regionala riktlinjer och en regional plan, som tas fram i samarbete med berörda kommuner, för avvägning mellan exploateringsintressen för bebyggelse och skogsbruk å ena sidan och *brukningsvärd jordbruksmark* å den andra. Särskilt behöver åtgärder vidtas för att reservera den brukningsvärda jordbruksmarken för framtida, långsiktiga behov. Odlingslandskapets miljöer kan på många håll utvecklas tillsammans med kulturvärden och rekreationsvärden då dessa värden ofta sammanfaller. I praktiken handlar det i de flesta fall om hävd och betande djur. Det betyder att insatser kan och bör göras från flera håll – jordbruk, rekreation, kulturmiljövård, naturvård – för att bevara och vidareutveckla traditionellt brukade odlingslandskap.

Det behövs också en gemensam åtgärdsplan i samarbete med berörda kommuner för att *stärka och skydda svaga samband i de gröna kilarna* mot exploatering, och reducera störningar från exploatering för bebyggelse och skogsbruk m.m. som redan är beslutade. Många sådana samband skär över kommungränser. Idag finns i vår kommun exempel på från naturvårdssynpunkt olämpliga skogsavverkningar alldeles intill och mellan gränserna för alltför små naturreservat. Tillräckligt stora och inte fragmenterade, områden behöver därför pekats ut och anges med namn i utställningsförslaget och säkerställas. Det kan som nämnts röra naturreservat, eller till exempel frivilliga skötselavtal eller naturvårdsavtal med markägare till värdefulla skogsområden där kommunen inte ha egen rådighet.

Det behövs också en plan i samarbete mellan främst angränsande kommuner för *samförläggning av olika slags infrastruktur*. Det kan gälla avfallsanläggningar, industri- och verksamhetsområden, depåer och andra logistikanläggningar, el- och värmeproduktionsanläggningar och liknande.

Flera viktiga åtgärder beskrivs rent allmänt i samrådsförslaget för att knyta ihop regionen. Av dem vill vi särskilt betona vikten av att bygga ut *cykelvägnätet* och att på olika sätt övervinna de svårigheter som markägarförhållanden skapar på olika håll där kommunen saknar egen rådighet.

Vi efterlyser en utförligare behandling av *vattenfrågan* i RUFSS 2050. Det handlar både om vårt dricksvatten och om lokalisering och skydd av våra bebyggda områden. Ökad nederbörd till följd av klimatförändringar kan få översvämningar av vattendrag som följd. Havsvattenytans höjning kan få konsekvenser för bebyggelseplaneringen i kommunerna och innebära en risk för att salthaltigt havsvatten tränger in i sjöar och vattendrag. I en framtid kan den till och med leda till inströmning till Mälaren om åtgärder inte vidtas.

Hur kan åtgärderna utvecklas till utställningsförslaget?

Som nämnts behöver åtgärderna konkretiseras och specificeras till utställningsförslaget. Det sker lämpligen i anknäpning till en mer detaljerad plankarta. Det gäller bland annat de punkter vi tar upp i de två föregående avsnitten, nämligen

- Ökning av den skyddade arealen natur i proportion till den väntade befolkningstillväxten, och skydd och förstärkning av de svaga sambanden i de gröna kilarna, vilket allt behöver pekats ut tydligt i plankartan
- Planering och riktlinjer för brukningsvärd jordbruksmark
- Samförläggning av olika slags infrastruktur
- Utbyggnad av cykelvägnätet
- Hantering av olika aspekter av vattenfrågan

Vidare vill vi, som anges i samrådsförslaget, betona vikten av att *ekosystemtjänster* beaktas i all planering av ny bebyggelse och att inventering och kartläggning av ekosystemtjänster görs löpande samt att de ekosystemtjänster som är hotade stärks.

Vilken rumslig struktur krävs för en region utan klimatpåverkande utsläpp?

Grundpremisen i RUFSS 2050 tycks vara att regionens invånare ska röra sig mer, handla mer, flyga mer och på så sätt utveckla regionen, samtidigt som vi ska nå klimatmålen och andra nationella och internationella mål. Detta innebär en del *målkonflikter* och det framgår inte hur detta ska kunna klaras i praktiken. Är det alls möjligt, är en fråga som inställer sig?

Nuvarande rumsstruktur med huvudsakligen kollektivtrafik mot centrum av regionen medför långa kollektiva resor, ofta med flera byten, ofta ersatta av bilkörning. Regionen har därför fått trafikinfarkt. I en kraftigt växande region är denna struktur omöjlig. Det är därför riktigt att modifiera den rumsliga strukturen genom att satsa på sammanlänkade regionala stadskärnor. Det är därvid viktigt att satsa på *kollektiva transportsystem för tvärtransporter*. Kollektiva resor *inom regionala och lokala stadskärnor* bör också utvecklas. Även om möjligheterna att gå och cykla säkert förbättras, så behövs kollektiva resmöjligheter för allmän tillgänglighet. En målsättning bör vara att *infartsparkeringar* finns i stadskärnor och noder för smidig övergång till kollektivtrafik för de som bor i kringliggande områden. Kollektivtrafik bör företrädesvis vara spårbunden eller fossilfri. Skärgårdsnära kustområden samt Mälaren bör i framtiden trafikeras av *kollektiv och snabb båttrafik*. (En bra förebild är sjöbussarna i Hamburg.)

Det också är utmärkt att bostäder byggs i kollektivnära lägen. Kommande byggnation planeras ske tätt, vilket är mest ekonomiskt. Det visar sig också att en god grönstruktur i samhälls-byggnad ger bättre hälsa och är viktig för områdets attraktivitet. Även tät bebyggelse bör därför innehålla *ytor med träd och buskar*, inte bara byggnader och gator.

Vilka är de viktigaste vägvalen för regionen kopplat till den rumsliga strukturen?

Ekologin och klimatet borde stå i centrum vid planeringen för utvecklingen i regionen. Konsekvensanalyser för ekologin och klimatet bör göras innan man bestämmer sig för alternativ för inriktningen. Det är i och för sig förtjänstfullt att strukturbilderna A och B presenteras. Samtidigt tvingas vi in i ett fack med bara två scenarier, vilket kan bli till en snäv framtidsbild. Det är till exempel inte hugget i sten att bara för att man bygger längre ut, måste man bygga områden med villor där folk reser med bil. Om man där också bygger flerfamiljshus med lägenheter och resandeunderlaget blir tillräckligt stort skulle områdena kunna förses med busstrafik in till pendeltåget, vilket skulle leda till mindre klimatpåverkan. Det är mot den bakgrunden problematiskt att klimatfärdplanen kommer först i utställningsförslaget.

I sammanhanget är det också en brist, som försvårar ett vägval, att de miljömässiga konsekvenserna av de stora och mycket resurskrävande investeringar som är och kan bli resultat av Stockholms- och Sverigeförhandlingarna inte har integrerats i samrådsförslaget, utan i bästa fall görs tydliga först i samband med utställningsförslaget.

Hursomhelst är det ofrånkomligt att vägvalen görs i samförstånd mellan kommunerna och verkligen blir styrande för deras planering.

Vad krävs för att det som beskrivs i planen ska bli verklighet?

En förutsättning för att det som beskrivs i RUFSS 2050 ska bli verklighet är att kommunerna verkligen tar den som utgångspunkt och behandlar den som bindande för sin planering. Det finns tyvärr exempel på att kommuner i sin planering mer eller mindre struntar i RUFSS. Till exempel bygger man glesa villastäder som blir helt bilberoende, vilket motverkar många av målen i gällande RUFSS 2010. En närmare analys av skälen och förklaringarna till detta och andra avsteg skulle ha behövts för att kunna bedöma planens genomslagskraft.

Det är bra att det framgår tydligt att de gröna kilarna är viktiga och ska bevaras. Det borde

framgå tydligare att naturreservat är det mest kraftfulla sättet att långsiktigt bevara de gröna kilarna skydda marken från exploatering. Regionens unika blåstruktur måste också värnas och tillgängligheten säkerställas genom att upprätthålla ett lagskyddat strandskydd med kraftigt begränsad dispensmöjlighet.

En konkretisering och specificering på plankartan av namngivna områden som behöver skyddas måste framgå i utställningsförslaget om intentionerna med RUFS 2050 ska bli verklighet i dessa delar.

Det är också bra att RUFS 2050 trycker på att det är viktigt med mellankommunalt samarbete, inte minst vad det gäller de gröna kilarna och spridningsmöjligheter mellan utpekade värdekärnor. Kritiska områden i grönstrukturen behöver identifieras och i den mån de faller mellan kommungränserna krävs samordning för att dessa områden inte ska byggas bort helt ohämmat. De former för samarbete som finns bör stärkas och vidareutvecklas. Skogsavverkningsplaner måste samordnas så att omistlig natur bevaras. Total skogsavverkning omöjliggör idag tillgänglighet inom vissa områden.

Hur ska er organisation bidra till genomförandet av den kommande planen

Vi är som lokal förening villiga att samverka på olika sätt med regionala och kommunala organ för att utveckla regionen till en ideal plats att bo och verka på med beaktande av värdet av de gröna och blå strukturerna. I Österåkers kommun har under förra året inrättats ett Miljö- och klimatråd med representation för intresseorganisationer i kommunen som ett slags remissorgan till kommunala nämnder. Ett sådant arrangemang innehåller en god potential för inflytande, förankring och samverkan kring många lokala frågor av den art som behandlas i RUFS 2050. Detsamma gäller kilsamverkan för Angarns- och Bogesundskilarna, där vi deltar i referensgruppen.

Naturskyddsföreningen i Österåker

Sven Faugert, ordförande